

κρέας

Πέμπτη, 8 Νοεμβρίου 2012

4:08 μμ

Σημασία:

- Βρώσιμη σάρκα ζώων. Συνήθως βοοειδών και αιγοπροβάτων. Τα πουλερικά έχουν βρώσιμη σάρκα αλλά κατά συνθήκη δεν τη λέμε κρέας αλλά **πουλερικό**. Το κρέας μη οικόσιτων ζώων που θηρεύονται το λέμε **κυνήγι**.
-
- Τη λέξη σάρκα την χρησιμοποιούμε συνήθως για το ανθρώπινο κρέας. Ανθρώπινο κρέας μου μυρίζει λένε όμως οι δράκοι στα παραμυθία. Εμείς όμως μιλάμε για τη **φλογισμένη σάρκα**, την **σαρκική ηδονή**, για **σαρκικό έρωτα** και δεν φοράμε μάλλινα **κατάσαρκα**. Οι παπάδες μέλανε για τους πειρασμούς της σάρκας και ακόμη και για επανάσταση
 - *Παύσον τας ορμάς των παθών, σβέσον τα πεπυρωμένα βέλη του πονηρού, τα καθ' ημών δολίως κινούμενα. Τας της σαρκός ημών επαναστάσεις κατάστειλον, και παν γεώδες και υλικόν ημών φρόνημα κοίμησον.*
Μικρόν Απόδειπτον - Ευχή εις τον Κύριον ημών Ιησούν Χριστόν
- Επειδή το επίθετο **ανθρωπινός** είναι συνώνυμο του ποιοτικού, όταν λέμε στο χασάπη "βάλε μου ένα κιλό κρέας, μα νάναι **ανθρωπινό!**" δεν σημαίνει ότι ήμαστε κανίβαλοι αλλά μάλλον μερακλήδες. Λέμε επίσης της **ανθρωπιάς**, της **προκοπής** για να δείξουμε την απαίτηση για καλή ποιότητα.

Ετυμολογία:

- Από το αρχαιο ουσ. **κρέας** γεν. **κρεατος** πληθ. **κρέα** γεν. **κρεάτων** από την γενική εικάσαμε την ανύπαρκτη ονομαστική τα **κρέατα**.
αρχ. [ήδη ομηρικό, Όδ. ο 97-98: άνωγε βοήν αγαθός Μενέλαος όπτῆσαί τε κρεών] < *κρέF-ας < I.E. *grew-d- «ωμό κρέας» | | σανσκρ. kranis, λατ. crudus «αιματηρός βίαιος» (> γαλλ. cru «ωμός», ισπ. crudo), cruor -oris «αίμα», αρχ. γερμ. *hrawa- «ωμός» (> γερμ. roh, αγγλ. raw, ολλ. rauw)¹³¹.

Ομορριζα

- **κρεάτ**-ινος < κρέας, -ατ(ος) + παραγ. ιέρμα -ινος, πβ. κ. χωμάτ-ινος
- **κρεαχ**-ίνη, λόγ. [1880], μεταφορά τού ελληνογε-νούς γαλλ. creatine
- **κρεατιν**-ίνη, μεταφορά τού ελληνογενούς γαλλ. creatinine
- **κρεατ**-ίλα < κρέας, -ατ(ος) + παραγ. τέρμα -ίλα, πβ. κ. λαδ-ίλα.
- συνθ. **κρεατ(ο)**-: **κρεατ**-αγορά, **κρεατ**-άλευρο, **κρε**-ατο-ελιά, **κρεατο**-μηχανή, **κρεατό**-μυγσ (απόδ. τού γαλλ. mouche de ía viande), **κρεατό**-πιτα, **κρεατό**-σουπα, **κρεατο**-φαγία, **κρεατο**-φάγος (λόγ. [1894]) κ.ά.

Εγκυκλοπαιδικά

Το **κρέας** εκτός από τα κυρίως γεύματα συμπεριλαμβάνονταν (όχι συχνά) και στο λεγόμενο **συφάι** ή **προσφάγι** ή **κολατσιό**, εναλλακτικά με το ψάρι ή το τυρί.^{163.31}

Πβλ παροιμία "Ανάθεμά τον που θα πει την αελία¹ ζευγάρι και την γυναίκα άνθρωπο και το ψωμι συφάι"^{9585.187}. Και άλλη αναλογη "Ειν' ο συμπέθερος γενια, ειν' και τ' αυγό προσφάγι"^{241.207}.

Οι πατεράδες της Εκκλησίας (Συνέσιος ο Κηρυναίος, Αθανασιος ο Αλεξανδρείας, Βασίλειος ο Καισαρείας), βλέπανε τους βυζαντινους να ξεκοιλιάζονται σε πολυτελη δείπνα και σύστηναν απλότητα τροφής για τους καλούς χριστιανούς: "Λίγο κρέας μετ' εγκρατείας"^{163.47}

Οι βυζαντινοι έτρωγαν τα κρέατά τους βραστα, εφτά (ορθ. Οπτά) ή εκζεστά, εψητά ή παστά (ταρίχη).

 [ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ](#)

1. Αελια =α[γ]ελάδα

Επίθετα

Βόειον
Χοιρινό
Πρόβειο
Ερίφειον (κν. Κατσικίσιο) όχι το ερίφιον που είναι ουσιαστικό.

Ψητό
Σχάρας
Κοκκινιστό
Σούβλας (ο πασχαλινός οβελίας)
Ανάβραστα
Οπτά (σημ. κρητ. Ιδιωμα οφτά)
Παστό (παστουρμάς, καβουρμάς)
Κυμαδες (κεφτέδες, γιουβαρλάκια, σουτζουκάκια, μουσακάς, κυμαδόπητες).
Αλλαντικά (λουκάνικα, μουρταδέλλα, πάριζα, μπρεζάολα, ζαμπόν, προσιούτο, σαλάμι, σαλάμι αέρος)

★ Συγγενικά

Σάρκα

Η αρχαία σαρξ.

23 καὶ εἶπεν Ἀδάμ· τοῦτο νῦν ὅστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου· αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρός αὐτῆς ἐλήφθη αὕτη· 24 ἔνεκεν τούτου καταλείπει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.

Γενεση 2:22-23

Απ τη λεξη σαρξ και το ρημα

σαρκάζω,

Σχιζω σαρκες με τα δοντια όπως οι σκύλοι., Αριστοφάνης Ειρήνη 482, ubi v. Sch.; cf. σαρκοκύων.

2. κόβω γρασίδι με κλειστά τα χείλη, σαν τα αλογα που βόσκουν. Ηρ.Αrt.8.

II. Διαγκώνω με λύσσα τα χείλη μου, Gal.19.136: απ' όπου: ομιλώ με ειρωνια και χλευασμό, είρωνεύεσθαι μετ' έπισυρμού τινος Στοβαίος Ανθολόγιον tob.2.7.11m; σαρκάζων . . καί σεσηρώς Ph.2.597;

Τί το "σάρκασμα" μάθανε: "σαρκάζειν" έστι το άκοντα τίνα τους οδόντας δεικνυειν, "σκαρδάσσειν" κινειν τας όφρῦς, το "σκαρδαμύσσειν" οφθαλμούς ύποτρέμειν, "σκορδινάσθαι" το μετά χάσμης τείνειν τας χείρας.

Ιωαν. Τζέτζη - Σχολια στους Βατράχους του Αριστοφάνη.966,

Ὅρα δέ ότι βαρυνόμενος ὁ Μενέλαος ὅμως ουδέν αὐτός κατά άλλους ἐσάρκασε προς άστεΐσμον. άλλ' ήρκέσθη βαρέως ειπόν «λείψετε οὕτω νέας Δαναών» και «αλλά ποθι σχήσεσθε Αρηος», έτι δέ και κατενεχθείς υβριστικός, (v. 622)

Eust.1083.32.

Φραση

Κατά σαρκα: ως ανθρωπος, αυτου τον κοσμου, τον επιγειο

Ὅπως χριστιανικοτατα εξηγει ο Παυλος στους Εφεσίους 6:5

5 Οἱ δοῦλοι ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐν ἀπλότῃ τῆς καρδίας ὑμῶν ὡς τῷ Χριστῷ, ὃ μὴ κατ' ὀφθαλμοδοουλίαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ὡς δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ, ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐκ ψυχῆς

Παραγωγο

Σαρκασμός

Της δέ ειρωνείας καθέστηκεν είδη τα λεπτομερέστερα τάδε. σαρκασμός, διασυρμός, έπικερτόμησις, κατάγελως. είκασμός. χαριεντισμός. σαρκασμός μεν ούν έστι λόγος ηθικός μετά σεσηρότος του προσώπου λεγόμενος, οίον ή

Παραδειγματα σαρκασμου δινει ο Φρόνιχος

άριστος κλέπτειν : αστεία ή συμπλοκή, και
άριστος μοιχεύειν. και τα όμοια, **σαρκασμού** τρόπω έπηνηται εις ύπερβολήν
τού κακού.

Σαρκίον

Υποκοριστικο του σαρκας.

Οι αρχαιοι εννοούσαν το σάρκωμα.

Σημερα σημαινει: τον εαυτο του, το τομαρι του, τον εαυτούλη του.

Φρ. Κυττάει να σωσει **το σαρκίον του**.

Ξενόγλωσσα

Ιταλικά carne

Αγγλικά flesh, meat

Γαλλικά viande

Παραγωγα

Κρεοφαγία

- Βρώσις κρέατος. Συνήθως οι κρεοφαγία επιτρέπεται από τους παπάδες μόνο σε γιορτάδες. Απόκλειεται πάντως Τετάρτες και Παρασκευές. Πβλ . **Νηστεία** και **νηστεύει ο δούλος του θεού γιατί δεν έχει να φάει**.

Πβλ. Τον ποντιακο παροιμιόμυθο #51 138.63

Η κάτα σο κρέας 'κ' έφτανεν κ' έλεεν «τάγκαλακ, Παρασκευή έν'»

Η γάτα δεν έφτανε στο κρέας κι έλεγε (στον εαυτό της) «βλάκα, Παρασκευή είναι!»]

(Χαλδ., Παπαδόπουλος Α. Α., ΑΠ. 2, 111 αρ. 644)

Ο παροιμιόμυθος απαντά σε πολλές παραλλαγές και λέγεται ως δικαιολο-ι'ι'π σε περιπτώσεις αποτυχίας γενικά, για την απόκτηση ποθητού πράγματος. Αντιστοιχεί στο αρχαίο «όμφακές είσιν» [άγουρα είναι (τα σταφύλια)] του Αισώπειου μύθου με ηρωίδα την αλεπού.

Η διάκριση μεταξύ των ψαριών και του κρέατος είναι κωδικοποιημένη από το Εβραϊκό διαιτητικό δίκαιο "kashrut", σχετικά με την ανάμειξη του γάλακτος και του κρέατος, χωρίς όμως να απαγορεύει την ανάμειξη του γάλακτος και των ιχθύων. Η σύγχρονη Εβραϊκή νομική πρακτική (Halakha) για το kashrut κατατάσσει τη σάρκα των θηλαστικών και των πτηνών ως κρέας. Τα ψάρια δεν θεωρούνται κρέας, ούτε γαλακτοκομικά τρόφιμα. Η Καθολική δίαιτα που περιορίζει την κατανάλωση κρέατος κατά την Παρασκευή δεν ισχύει για το μαγείρεμα και την κατανάλωση των ψαριών.

Κρεοπωλείο

Συνώνυμα Χασάπικο, μακελειό

Κρεοφάγος

Συγγενικά

Χασάπης, Χασάπικο, Χασάπικος χορος (ο Βυζ. Μακελαρικός) και χασαποσέρβικος, χασαποταβερνα

Επικόρμιον, μασάτι, μηχανή του κυμά

Μακελειό, Μακελάρης

Μοσχαρισιο: Μπουτι, σπάλα, λαιμός ή σβέρκος¹, λάπα, γλυκάδια, μπριζόλες², σπαλομπριζόλα, φιλέτο, αμελετητα³, πατσας, απάκι, ουρά, T-bone.

- 1 Αλβανικό Zverk ψωνίσαμε από σβέρκο: λέγεται ειρωνικά για να δηλώσει τη χαμηλή μας εκτίμηση για ένα πρόσωπο ή την απαισιοδοξία μας για την έκβαση μιας υπόθεσης. Ελλ. Τράχηλος. Το βωδι αν και ελληνικό (του ελληνος ο τράχλος, συζον δεν υποφέρει) έχει σκληρό τον τράχηλο λόγω του ζυγού. Συνεκδοχικά ο σβέρκος είναι χαμηλης ποιότητας κρέας.
- 2 Από το It. Braciola, Bragiola= λεπτή φέτα κρεατος που προωριζεται για ψήσιμο στη σχάρα (bracia).
- 3 Ευφημισμός αντί ορχείς ή αρχίδια

Ειδικά του **χοιρινού**: ψαρονέφρι, παντσέτα¹, μπέηκον².

- 1 Από το ιταλικό pancià < PANTICEM = κοιλιά .
Ο ηρωας του Θερβάντες, ο υπηρέτης του Δον Κιχώτη, λέγεται Σαντσο Πάντσα (κοιλαράς)

Το Τουρκικό raça (ή izkembe) = κοιλιά έχει την ίδια ρίζα. Η πατσαβούρα ή σαπιοκοιλιά ήταν εν χρήσει στην διαπομπευση αλλά δεν είναι κι ομορριζή (μαλλον από το Ιταλικο spazzatura). Πρβλ. Επώνυμο Πάντζας.

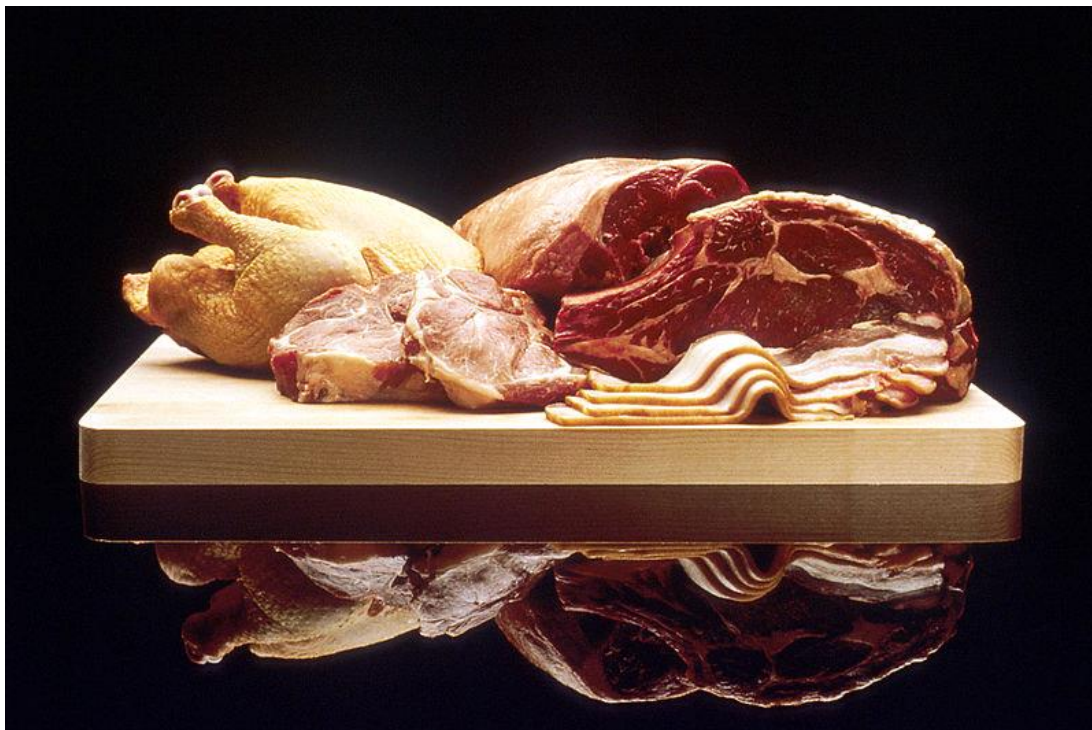
2 Από το Αγγλικο bacon

bacon (n.) early 14c., "meat from the back and sides of a pig" (originally either fresh or cured, but especially cured), from O.Fr. bacon, from P.Gmc. *bakkon "back meat" (cf. O.H.G. bahho, O.Du. baken "bacon").

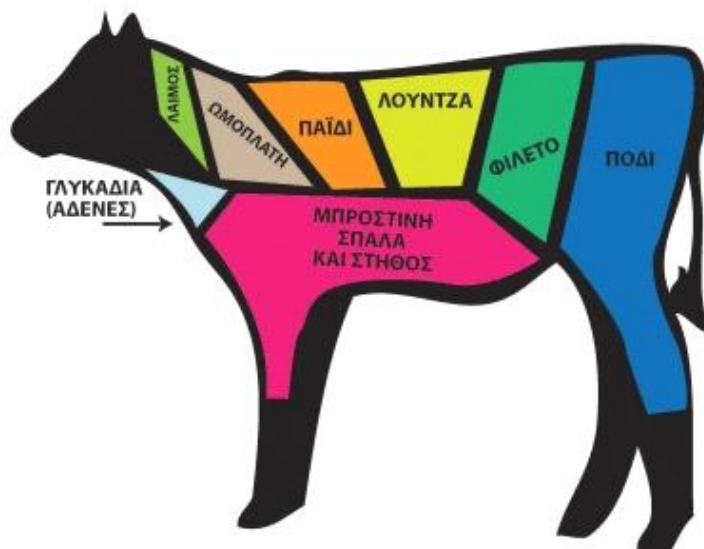
Slang phrase bring home the bacon first recorded 1908; bacon formerly being the staple meat of the working class.

Σαν ξένη λέξη το μπέικον δεν έχει πληθυντικό. Η Φράση περάσαμε **μπέικα** ή **μπέηκα** έρχεται από τον Τουρκικό τίτλο του Μπέη. Σα μπέηδες δηλαδή άνετα, πολυτελώς (τουρκιστί bey gibi). Τον τίτλο έπαιρναν και Έλληνες δωσίλογοι τύπου Πετρομπης Μαυρομιχάλης, Μπέης της Μάνης.

Εικόνες

ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΜΟΣΧΑΡΙΟΥ

ΚΟΙΛΑΡΑΣ (ΠΑΝΤΣΑΣ)

Φράσεις

Το κρέας¹ δικό σου τα κόκκαλα δικά μου

Ο δάσκαλος πρόβαλε στο κατώφλι. Κρατούσε μια μακριά βίτσα και μου φάνηκε άγριος, με μεγάλα δόντια, και κάρφωσα τα μάτια μου στην κορφή του κεφαλιού του να δω αν έχει κέρατα, μα δεν είδα, γιατί φορούσε καπέλο.

-Ετούτος είναι ο γιος μου, του 'πε ο πατέρας μου

Ξέμπλεξε το χέρι μου από τη φούχτα του και με παράδωκε στο δάσκαλο.

-Το κρέας δικό σου του 'πε, τα κόκκαλα δικά μου. Μη τον λυπάσαι, δέρνε τον, κάνε τον άνθρωπο.

-Έγνοια σου, καπετάν Μιχάλη. Έχω εδώ το εργαλείο² που κάνει τους ανθρώπους, είτε ο δάσκαλος κι έδειξε τη βίτσα.

ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ "ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟΝ ΓΚΡΕΚΟ"

1. Υποτιμητικά αντί σάρκα. Τον αντιμετωπίζει σαν ζώον.
2. Φαίνεται ότι υπήρχε και ειδικό ραβδί - εργαλείο όπως μαρτυρεί ο Α. Κοραΐης:

ΚΩΛΟΡΑΒΔΙΟΝ, Δ. τὸ ραβδίον μετὰ τὸ ὅποιον οἱ χυδαῖοι διδάσκαλοι ραβδίζουσιν γυμνά τὰ ὀπίσθια τῶν μαθητῶν (verges, πληθ.), Σκυταλὴς ἢ Σκυταλή, Ἑλλ. Ἐκ τούτου ἔχεις τὴν σχηματίσιν καὶ ῥῆμ. *Κωλοραβδίζω (battere de verges, fustiger).

Η διεπύση ἀντιλήψη γιὰ τὴν παιδαγωγικὴ τῆς ἐποχῆς βασιζοταν στὸ παλιότερο ῥητό:

Ὁ πηλὸς ἂν μὴ δαρῆ, κεραμοῦ οὐ γίνεταί.

Ὁ πηλὸς ἂν μὴ δαρῆ κεραμοῦ οὐ γίνεταί^{9102.17}

Ἀν δε δειροῦμε τὸν πηλό δεν γίνεταί κεραμίδι, σημερα δεν δερνοῦν τοὺς μαθητες ἀλλὰ ἐξακολουθοῦν νὰ βγαίνουν τούβλα!

Του έκανε τα μουτρα κρέας

Κτυπώ έντονα στο πρόσωπο κάποιον ώστε να καταντήσει αιμόφυρτος, γδαρμένος σαν ένα κομμάτι κρέας.

εξευτελιζω καποιον .Λεγεται συνήθως ειρωνικά και σημαίνει ακριβώς το αντιθετο Δεν τον εκανε να νοιαστει ή να ντραπεί καθόλου

ΦΡ. Τωρα μαλιστα! Του εκανε τα μουτρα κρέας! Αυτου παιδι μου δεν ιδρώνει τα'αυτί του με τίποτα, τον φτύνεις και νομιζει ότι βρέχει.

Ένα μάτσο κρέας

Άνθρωπος χοντρός και δυσκίνητος.

Παροιμίες

Να παράδες δόσμου κρέας^{241.1313}
Το φθινό το κρέας το τρώνε οι σκύλοι ^{241.1006}
Ψάρι από την αγορά και κρέας από τη γειτονιά.^{241.1566}

Παραδείγματα

Κοψίματα

Κοτολέττες
Μπριζόλες
Παιδάκια
Κιμάς
T-bone
φιλέτο

Μαγειρέματα

Στο φουρνο (αρνακι, μοσχαρι) με πατάτες ή μανέστρα
Στη λαδόκολα (αρνάκι ή κατσικι) σκορδάτο.
Στη γάστρα (οφτο)
Γκιουβέτσι (μοσχαράκι) με μανεστρα
Της κατσαρολας (μοσχαρι)
Ραγού (μοσχάρι)
Χοιρινή μπριζόλα κρασάτη
Γουρουνόπουλο γαλακτος στη σουβλα ^{163.53}
Οβελίας. Πασχαλινό αρνί στη σουβλα.
Γκούλας (μοσχαρι) . Πικαντικο
Φρικασέ (αρνακι)
Μπεκρή μεζές
Τηγανιά ή στο τηγάνι (χοιρινο)
Πανέ (για κοτολέττες ή σνιτσελ)
Cordon bleu (πανέ με τυρι)
Chili con carne (καφτερος κυμας με φασόλια).
χουνκιάρ μπεγεντί (hünkâr beğendi): κοκκινιστό **κρέας** με πουρέ μελιτζάνας για ηδονιστές
Ανατολίτες

Τραγούδια

Χασαπάκι

Κώστας Σκαρβέλης, Παστουρμάς

- Είμαι **χασάπης** σεβνταλής πού μ' έχει μπλέξει πάλι
μια ζωντοχήρα σε μπελά σε ντέρτια θα με βάλει

Κάθε πρωί στην αγορά την χήρα περιμένω
κι όταν την δουν τα μάτια μου αρχίζω πια να τρέμω

- Έλα να ζήσεις χήρα μου μ' εμέ το **χασαπάκι**
και πάντοτε θε να μασάς του γάλακτος αρνάκι

Της Σαρακοστης -Παραδοσιακό

- Πέθανε ο **κρέας** πέθανε
ψυχομαχάει κι ο τύρος
σηκώνει ο πράσος την ουρά
και ο κρέμμυδας τα γένια.

Και η βρούβα η παλιόβρουβα
στέκεται στην καβάλα
να πέσει στην τσουκάλια.

Τελευταία ενημέρωση: 24.08.2013
Copyright© 2012 by Aris Stougiannidis